

Ekonomisk kommentar

Långtidsarbetslösheten i pandemins spår

Caroline Flodberg, Iida Häkkinen Skans och
Pernilla Wasén

NR 2 2022, 10 februari

Innehållsförteckning

1	Inledning	4
2	Långtidsarbetslösheten enligt olika mått	6
3	Utvecklingen i olika grupper	9
4	Ökade jobbchanser för långtidsarbetslösa	13
5	Expansiv penningpolitik räcker inte för att få ner arbetslösheten till förkrisnivån	14
	Referenser	16

Sammanfattning

Caroline Flodberg, Iida Häkkinen Skans och Pernilla Wasén¹

Författarna är verksamma vid Riksbankens avdelning för penningpolitik

Det är viktigt för Riksbanken att bedöma hur mycket lediga resurser som finns i ekonomin eftersom resursutnyttjandet påverkar inflationen. En viktig del i bedömningen är att uppskatta hur stor del av arbetslösheten som beror på konjunkturella respektive andra faktorer. Erfarenheter visar att ekonomiska kriser kan medföra så kallade persistenseffekter. Det innebär att arbetslösheten dröjer sig kvar på en högre nivå efter krisen och att den långsiktiga arbetslösheten stiger. En indikator på persistenseffekterna är utvecklingen av långtidsarbetslösheten, som därmed är viktig för Riksbanken att följa.

Data från såväl SCB som Arbetsförmedlingen visar att arbetslöshetstiderna har ökat tydligt till följd av pandemin. Uppgången i långtidsarbetslösheten är bred men särskilt markant bland äldre och lågutbildade, och i viss utsträckning bland utrikes födda. Många i dessa grupper hade redan innan krisen svårt att få ett arbete, och de riskerar nu att hamna ännu längre bort från sysselsättning. En mildrande faktor är dock att omfördelningen av jobben i denna kris i stor utsträckning har skett inom tjänstesektorn, där kompetenskraven inte skiljer sig så mycket åt, i stället för mellan sektorer. Många hårt drabbade branscher (hotell, restaurang, detaljhandel och transport) har dessutom hög personalomsättning samt relativt låga krav på utbildning och jobbspecifika kunskaper, vilket kan underlätta för de långtidsarbetslösa att hitta ett jobb när efterfrågan på arbetskraft i dessa branscher normaliseras.

Den senaste tiden syns också tecken på en mer positiv utveckling. Under hösten 2021 minskade långtidsarbetslösheten tydligt enligt Arbetsförmedlingens statistik medan nedgången enligt Arbetskraftsundersökningarna (AKU) var mer marginell. Jobbchanserna för de långtidsarbetslösa har också stigit påtagligt enligt Arbetsförmedlingens data, även för de som har svårt att konkurrera på arbetsmarknaden. Antalet inskrivna hos Arbetsförmedlingen med mycket långa arbetslöshetstider – längre än 24 månader – har dock planat ut på en förhöjd nivå. Jobbchanserna för dessa personer är mycket små och att gruppen nu blivit större indikerar att även denna kris kommer att medföra vissa persistenseffekter och därmed öka den långsiktiga arbetslösheten. Uppgången i arbetslösheten bedöms därmed inte vara enbart konjunkturell, vilket innebär att enbart expansiv penningpolitik inte kommer att vara tillräckligt för att arbetslösheten ska komma ned till samma nivåer som innan krisen. Persistenseffekterna bedöms dock vara mindre nu än efter finanskrisen.

¹ Tack till Johan Almenberg, Mikael Apel, Charlotta Edler, Mattias Erlandsson, Jesper Hansson, Peter Kaplan, Björn Lagerwall, Stefan Laséen, Hanna Lovéus, Åsa Olli Segendorf, Maria Sjödin och Marianne Sterner för värdefulla synpunkter. De åsikter som uttrycks i denna ekonomiska kommentar är författarnas egna och ska inte uppfattas som Riksbankens syn i dessa frågor.

1 Inledning

Erfarenheter visar att djupa eller långvariga ekonomiska kriser kan förändra arbetsmarknadens sätt att fungera och att långa perioder av hög arbetslöshet kan leda till så kallade persistenseffekter. Det innebär att arbetslösheten dröjer sig kvar på en högre nivå efter krisen och att den långsiktigt hållbara arbetslösheten stiger.² Effekterna uppstår därför att lång tid i arbetslöshet kan minska de arbetslösas kunskaper och förmågor och göra det svårare för dem att hitta nya jobb när efterfrågan på arbetskraft åter stiger. Många arbetsgivare är också mindre benägna att anställa långtidsarbetslösa oavsett vilka kunskaper de har.³ En längre tid i arbetslöshet kan också innebära att de arbetslösa tappar viktiga kontakter i arbetslivet, vilket gör det svårare att hitta en anställning på en arbetsmarknad där många jobb tillsätts genom kontakter.⁴

De flesta arbetslösa hittar ett arbete relativt snabbt. I genomsnitt har 25 procent av de arbetslösa en arbetslöshetstid kortare än fyra veckor och 70 procent har en arbetslöshetstid kortare än sex månader.⁵ De som har en arbetslöshetstid längre än sex månader brukar i Sverige räknas som långtidsarbetslösa.⁶ Långtidsarbetslösheten (definieras fortsättningsvis som antalet långtidsarbetslösa i procent av arbetskraften) brukar stiga i samband med ekonomiska kriser. Hur stor och varaktig uppgången blir beror bland annat på hur länge krisen varar, takten i strukturomvandlingen och vilka grupper som har blivit arbetslösa. När strukturomvandlingen går snabbt, finns det en större risk att de som blivit arbetslösa inte har de kunskaper och förmågor som krävs för de nya jobb som uppstår i ekonomin och långtidsarbetslösheten blir då högre. Risken att fastna i arbetslöshet är större för äldre arbetslösa, och långtidsarbetslösheten tenderar därför att bli ett större problem vid kriser där många äldre blir arbetslösa. Andra grupper som ofta riskerar långa tider i arbetslöshet är lågutbildade och personer som saknar tillräckliga kunskaper i svenska.

För Riksbanken är det viktigt att bedöma hur mycket lediga resurser som finns i ekonomin eftersom resursutnyttjandet påverkar inflationen (med viss fördröjning). En viktig del i bedömningen är att uppskatta hur stor del av arbetslösheten som beror på konjunkturella respektive strukturella faktorer.⁷ Expansiv penningpolitik kan minska konjunkturellt hög arbetslöshet, men för att varaktigt minska hög arbetslöshet som beror på strukturella faktorer krävs olika reformer som får arbetsmarknaden att fungera bättre. I en kris kan dock expansiv penningpolitik minska risken för persistenseffekter. Långtidsarbetslösheten är en indikator på eventuella persistenseffekter och

² Den långsiktigt hållbara arbetslösheten är den nivå som bedöms vara möjlig att uppnå med rådande institutionella förhållanden, utan att ekonomin i övrigt hamnar i obalans. Nivån kan variera över tid.

³ Se exempelvis Eriksson och Rooth (2014).

⁴ Studier visar att mellan en tredjedel och hälften av jobben tillsätts genom sociala kontakter, se exempelvis en översikt av litteraturen i Topa (2011).

⁵ Genomsnitt för perioden 2001–2021 enligt AKU.

⁶ I internationell statistik används ofta tolv månaders arbetslöshetstid som gränsen för långtidsarbetslöshet.

⁷ Exempel på sådana strukturella faktorer är de arbetslösas konkurrenskraft, arbetslöshetsersättningens storlek och utformning samt hur lönebildningen fungerar.

det är därmed viktig att följa den när man ska bedöma hur hög den långsiktigt hållbara arbetslöshetsnivån är. Att studera utvecklingen av långtidsarbetslösheten för olika grupper kan göra det lättare att bedöma persistenseffekternas storlek.

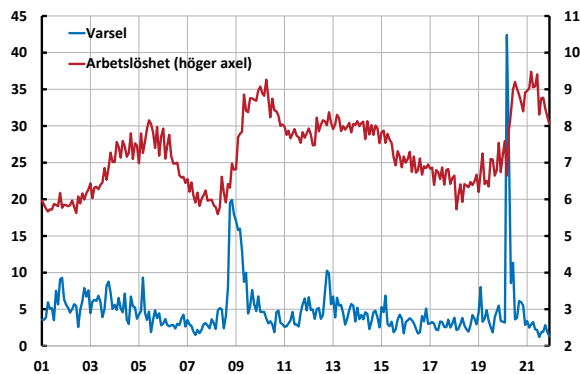
Denna ekonomiska kommentar analyserar hur långtidsarbetslösheten har utvecklats under pandemin, dels totalt, dels nedbrutet på olika grupper och arbetslöshetstider, samt vilken betydelse utvecklingen kan få för den långsiktigt hållbara arbetslösheten.

Krisåtgärder har haft stor betydelse för utvecklingen på arbetsmarknaden

När den ekonomiska krisen till följd av pandemin slog till i mars 2020 ökade antalet varsel om uppsägning till en mycket hög nivå och arbetslösheten steg (se diagram 1). Både antalet sysselsatta och antalet arbetade timmar minskade snabbt (se diagram 2). Utvecklingen gick mycket snabbare än vid tidigare kriser. För att mildra pandemins ekonomiska effekter fattade riksdagen, Riksbanken och andra myndigheter beslut om krisåtgärder i snabb takt och i historisk omfattning. Åtgärderna har haft stor betydelse för utvecklingen på arbetsmarknaden och påverkar därmed även hur stora de negativa långsiktiga effekterna av krisen blir.

Diagram 1. Varsel om uppsägning och arbetslöshet

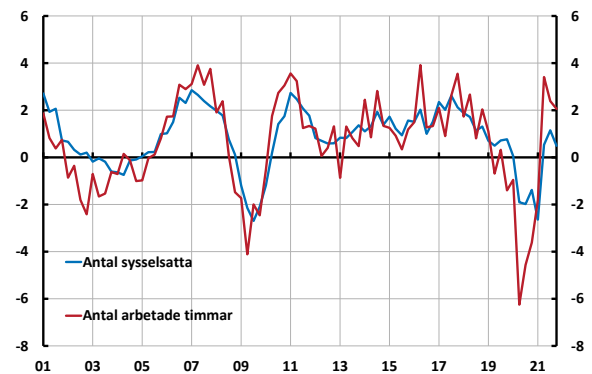
Tusental respektive procent av arbetskraften 15–74 år

Anm. Från och med 2021 påverkas AKU av tidsseriebrott.
Källor: Arbetsförmedlingen och SCB.

Diagram 2. Sysselsatta och antal arbetade timmar

Årlig procentuell förändring

Anm. Från och med 2021 påverkas AKU av tidsseriebrott.
Källa: SCB.

Penningpolitiken har hållit räntorna låga och bidragit till att kreditförsörjningen fortsatt att fungera. På så vis har den stöttat den allmänna ekonomiska utvecklingen. Bland de finanspolitiska åtgärder som har haft stor betydelse för utvecklingen på arbetsmarknaden finns det statliga stödet till korttidspermitteringar.⁸ Stödet har gjort det möjligt för arbetsgivare att anpassa antalet arbetade timmar utan att behöva säga

⁸ För att hjälpa företagen att överleva krisen har regeringen också tillfälligt sänkt arbetsgivaravgifterna, utökad det statliga ansvaret för sjuklönekostnader, gett möjlighet till anstånd med skattebetalningar och utfärdat statliga lånegarantier för små och medelstora företag. Företag har även haft möjlighet att söka stöd för minskad omsättning. A-kassan har tillfälligt blivit mer generös. Antalet utbildningsplatser på universitet och högskolor har också utökats för att ge fler möjligheter att studera när efterfrågan på arbetskraft är låg. Därutöver har kommuner och regioner fått utökade statsbidrag så att de kunnat hantera ökade kostnader till följd av pandemin och inte behövt dra ner på sin verksamhet och säga upp anställda.

upp anställda. Under 2020 beviljades stöd för korttidspermittering för nästan 600 000 anställda, vilket motsvarar nära 18 procent av de anställda i näringslivet. Det innebar att antalet arbetade timmar minskade betydligt mer än antalet sysselsatta, och att en stor del av anpassningen till den lägre efterfrågan på arbetskraft skedde genom minskad arbetstid bland de anställda (se diagram 2). Även andra stödåtgärder, exempelvis omställningsstödet och möjligheten till anstånd med skattebetalningar, har hjälpt företagen att hantera den lägre efterfrågan utan stora uppsägningar. Det är tydligt att den expansiva ekonomiska politiken har haft positiva effekter på arbetsmarknaden och på ekonomin i stort. Att stödåtgärderna har varit mer omfattande under pandemin än vid tidigare kriser är viktigt att ha i åtanke när man studerar hur långtidsarbetslösheten utvecklats.

2 Långtidsarbetslösheten enligt olika mått

Tidsseriebrott i det officiella statistikmättet

Statistiska centralbyråns (SCB) Arbetskraftsundersökningar (AKU) mäter arbetsmarknadsförhållandena för befolkningen i åldersgruppen 15–74 år genom en urvalsundersökning. AKU är det officiella måttet för arbetslöshet och sysselsättning i Sverige och är därför det mått som Riksbanken och andra myndigheter publicerar prognoser för.

I januari 2021 anpassades AKU till EU:s nya förordning för arbetsmarknadsstatistiken och förändringarna innebär ett tidsseriebrott.⁹ Den nya undersökningen innebär flera förändringar, bland annat infördes en snävare definition av vilka som är sysselsatta.¹⁰ Arbetslöshetsfrågan ändrades samtidigt till "Har du sökt **eller försökt hitta** ett arbete de senaste 4 veckorna?", vilket är ett vidare begrepp än den tidigare frågan "Har du sökt arbete de senaste 4 veckorna?".¹¹ Det saknas ännu statistik som korrigerar för det tidsseriebrott som omläggningen av AKU innebär, men utifrån data som hittills publicerats är det tydligt att den snävare definitionen av vilka som räknas som sysselsatta har inneburit ett tidsseriebrott i antalet sysselsatta.¹² Förändringen av arbetslöshetsfrågan verkar dessutom ha inneburit att fler nu ingår i arbetskraften och är arbetslösa. Sannolikt påverkas även den uppmätta långtidsarbetslösheten av förändringarna.¹³

⁹ Se SCB (2021) och information på SCB:s hemsida.

¹⁰ Personer som är frånvarande från arbetet i minst tre månader räknas i vissa fall inte längre som sysselsatta. Detta gäller bland annat helt tjänstlediga utan lön, permitterade, frånvarande på grund av arbetsbrist, föräldralediga som inte är berättigade till föräldrapenning och säsongsarbetande som inte utför något arbete under innevarande säsong.

¹¹ Även ordningen på frågorna i enkäten har ändrats, och SCB har gått över till att använda arbetsgivardeklarationer på individnivå (AGI) istället för den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken (RAMS) som hjälpinformation vid beräkningarna.

¹² Det syns i de månatliga data som SCB publicerar där de försökt korrigerar för den nya sysselsättningsdefinitionen och den nya hjälpinformationen.

¹³ Den nya undersökningen bedöms fånga fler arbetssökande. Eftersom en respondent som svarat att hen är arbetssökande även får frågan om hur länge hen sökt arbete kan långtidsarbetslösheten ha påverkats.

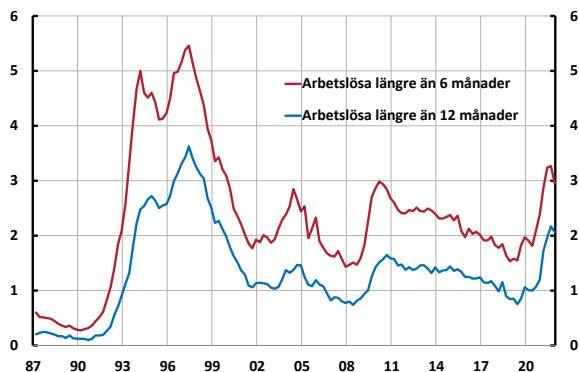
Arbetsförmedlingens statistik kan komplettera bilden

Det är mycket svårt att bedöma hur stort tidsseriebrottet i AKU är, inte minst därför att arbetsmarknaden samtidigt också påverkas av effekterna från pandemin. För att få en mer fullständig och nyanserad bild av hur arbetsmarknaden utvecklats behöver man komplettera analysen med andra datakällor. Vad gäller utvecklingen av långtidsarbetslösheten är arbetslöshetstider för inskrivna arbetslösa hos Arbetsförmedlingen ett bra komplement till AKU. Den gruppen omfattar både öppet arbetslösa och personer som deltar i program med aktivitetsstöd i åldersgruppen 16–64 år.

AKU och Arbetsförmedlingens statistik skiljer sig åt på flera sätt, exempelvis i sammansättningen av de arbetslösa.¹⁴ Långtidsarbetslösheten är därför avsevärt högre mätt med Arbetsförmedlingens data än mätt med AKU (se diagram 3 och diagram 4). Unga, som ofta har korta arbetslöshetstider, är sällan inskrivna hos Arbetsförmedlingen. Utomeuropeiskt födda, som ofta har mycket långa arbetslöshetstider, är däremot överrepresenterade där. Långtidsarbetslösheten varierar också mindre över konjunkturen enligt Arbetsförmedlingen än enligt AKU. Detta beror delvis på att Arbetsförmedlingen över tid har fått större ansvar för olika grupper med stora svårigheter att hitta arbete, exempelvis nyanlända flykting- och anhöriginvandrare samt personer som har varit långtidssjukskrivna. Långtidsarbetslösheten enligt Arbetsförmedlingen minskade därför inte efter finanskrisen 2008–2009 på samma sätt som den gjorde i AKU. En ytterligare skillnad är att Arbetsförmedlingens statistik inte mäter arbetslöshetstid, utan tiden utan arbete, vilken också kan omfatta perioder i arbetsmarknadspolitiska program.¹⁵ Men det kan ändå vara intressant att följa Arbetsförmedlingens mått, inte minst när utvecklingen enligt AKU är osäker.

Diagram 3. Långtidsarbetslöshet enligt AKU

Procent av arbetskraften, 16–64 år

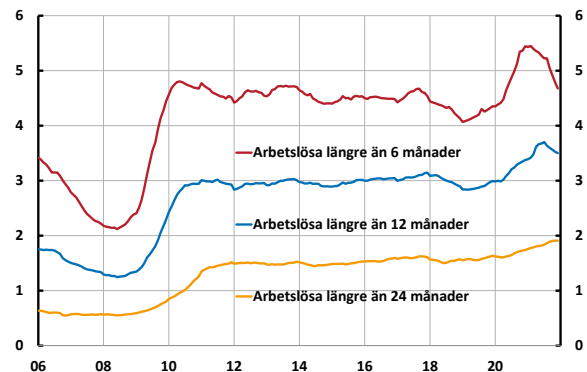

Anm. Serier är säsongrensade av Konjunkturinstitutet. Från och med 2021 påverkas AKU av tidsseriebrott.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 4. Långtidsarbetslöshet enligt Arbetsförmedlingen

Procent av registerbaserad arbetskraft, 16–64 år

Anm. Serier är säsongrensade av Riksbanken.

Källor: Arbetsförmedlingen och Riksbanken.

¹⁴ Se SCB (2018).

¹⁵ I AKU klassificeras personer som deltar i arbetsmarknadspolitiska program (utan lön) som utanför arbetskraften om de inte söker jobb samtidigt.

Långtidsarbetslösheten har stigit kraftigt under pandemin enligt AKU

Enligt AKU hade långtidsarbetslösheten mätt med längre än sex månaders arbetslöshetstid ökat med 1,0 procentenheter från slutet av 2019 och uppgick till 3,0 procent det fjärde kvartalet 2021 (se diagram 3).¹⁶ De som varit arbetslösa i mer än tolv månader hade också ökat med 1,0 procentenheter och uppgick till 2,1 procent av arbetskraften. Dessa nivåer av långtidsarbetslöshet är historiskt sett höga. Långtidsarbetslösheten minskade dock något det fjärde kvartalet 2021. Minskningen var marginell för de som varit arbetslösa i mer än tolv månader.

En del av uppgången under 2021 beror troligtvis på förändrade metoder och definitioner i AKU, men det är svårt att säga hur mycket. Om en stor del av uppgången är reell är det en indikation på att persistenseffekterna nu skulle kunna bli lika stora som efter finanskrisen då det tog ungefär tio år för arbetslösheten att komma ner till den nivå som rådde före krisen.

Hög långtidsarbetslöshet har vänt ner enligt Arbetsförmedlingens data

Långtidsarbetslösheten har stigit även mätt med Arbetsförmedlingens data (se diagram 4). De som har varit inskrivna som arbetslösa längre än sex månader minskade dock tydligt som andel av arbetskraften under 2021. Även andelen arbetslösa längre än tolv månader minskade i slutet av 2021. Gruppen inskrivna med mycket långa arbetslöshetstider – längre än 24 månader – har dock planat ut på en förhöjd nivå. Jämfört med innan pandemin har denna grupp ökat med 0,3 procentenheter.

Arbetsförmedlingens data pekar på en betydligt mindre uppgång i långtidsarbetslösheten nu än i samband med finanskrisen.¹⁷ Under fjärde kvartalet 2021 var långtidsarbetslösheten mätt med längre än sex månaders arbetslöshetstid endast 0,5 procentenheter högre än under fjärde kvartalet 2019. Långtidsarbetslösheten mätt med längre än tolv månaders arbetslöshetstid var 0,6 procentenheter högre. Det är ett tecken på att en relativt stor del av uppgången i långtidsarbetslösheten i AKU under 2021 kan bero på tidsseriebrottet. Det pekar också på att persistenseffekterna från denna kris kan vara mindre än efter finanskrisen, som drevs av andra faktorer och där återhämtningen också påverkades av den påföljande statsskuldkrisen i Europa. Långtidsarbetslösheten enligt Arbetsförmedlingens statistik påverkas dock också av andra faktorer än pandemin. Till exempel har inflödet av nya flykting- och anhöriginvandrare varit relativt litet de senaste åren, vilket har minskat inflödet till långtidsarbetslöshet från denna grupp.

¹⁶ För att kunna jämföra med Arbetsförmedlingens statistik visar vi här långtidsarbetslösheten för åldersgruppen 16–64 år.

¹⁷ Det gjordes dock stora ändringar i sjukförsäkringen 2008–2010 som ledde till att många långtidssjuk-skrivna blev arbetssökande hos Arbetsförmedlingen. Dessutom fick Arbetsförmedlingen ansvar för etableringen av nyanlända flykting- och anhöriginvandrare 2010. Dessa reformer har tryckt upp långtidsarbetslösheten efter finanskrisen i Arbetsförmedlingens data.

3 Utvecklingen i olika grupper

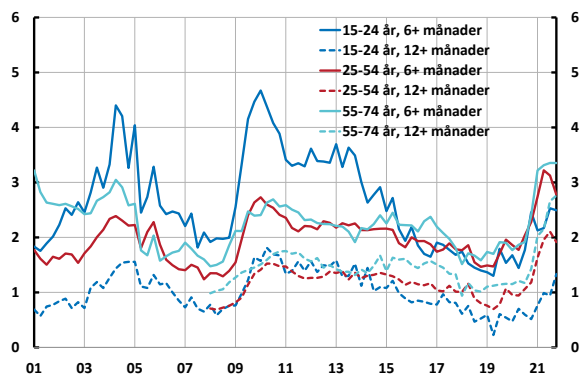
Eftersom sannolikheten att hitta ett arbete är olika stor i olika grupper, beror varaktigheten i den högre långtidsarbetslöshetsnivån bland annat på vilka som blivit långtidsarbetslösa. När man bedömer persistenseffekternas storlek är det därför viktigt att titta på mer detaljerade data.

Störst uppgång bland äldre, lågutbildade och utrikes födda enligt AKU

Arbetslösheten är ojämnt fördelad i arbetskraften och även arbetslöshetstiderna skiljer sig åt mellan olika grupper. Sedan pandemin började har långtidsarbetslösheten enligt AKU stigit i alla åldersgrupper, men uppgången är störst bland äldre (55–74 år) (se diagram 5). Långtidsarbetslösheten har ökat även bland unga (15–24 år), och i slutet av 2021 hade uppgången ännu inte stannat av för unga med arbetslöshetstider längre än tolv månader. Denna grupp är dock fortsatt liten. Uppdelad på kön ökade långtidsarbetslösheten initialt något mer bland män, men under avslutningen av 2021 skedde det en snabb nedgång för denna grupp (se diagram 6). I likhet med arbetslösheten totalt sett, var långtidsarbetslösheten därmed mer förhöjd bland kvinnor än bland män i slutet av 2021.

Diagram 5. Långtidsarbetslöshet i olika åldersgrupper enligt AKU

Procent av arbetskraften

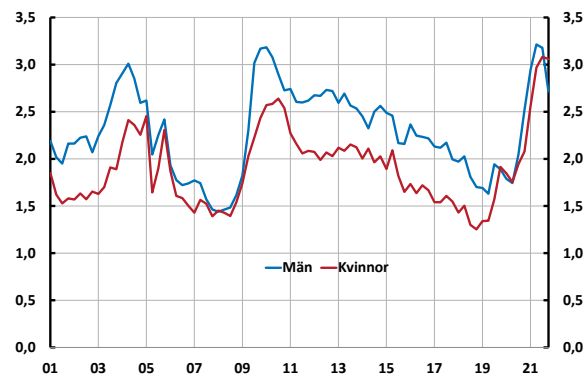

Anm. Åldersgrupperna 25–54 år och 55–74 år är säsongrensade av Riksbanken. Från och med 2021 påverkas AKU av tidsseriebrott.

Källor: SCB och Riksbanken.

Diagram 6. Långtidsarbetslöshet bland män och kvinnor enligt AKU

Procent av arbetskraften 15–74 år

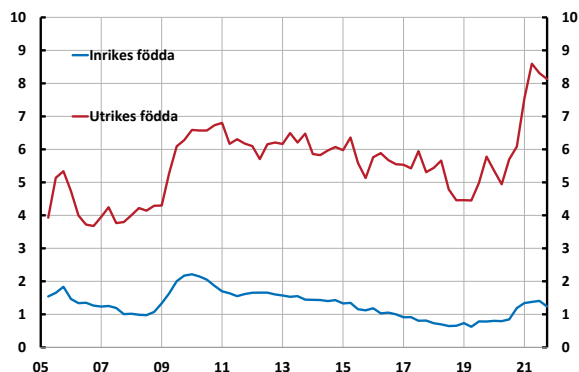
Anm. Avser arbetslöshetstid längre än sex månader. Serier är säsongrensade av Riksbanken. Från och med 2021 påverkas AKU av tidsseriebrott.

Källor: SCB och Riksbanken.

Om man delar upp långtidsarbetslösheten på utrikes och inrikes födda är det tydligt att det framför allt är utrikes födda som drabbats under krisen (se diagram 7). Det beror troligen på att flera branscher som drabbats hårt, som hotell, restaurang, detaljhandel och transport, sysselsätter relativt många utrikes födda. Det reflekteras också i att långtidsarbetslösheten framför allt har ökat tydligt bland de med lägre utbildning, medan uppgången för de med eftergymnasial utbildning är liten (se diagram 8).

Diagram 7. Långtidsarbetslöshet bland inrikes och utrikes födda enligt AKU

Procent av arbetskraften 15–74 år

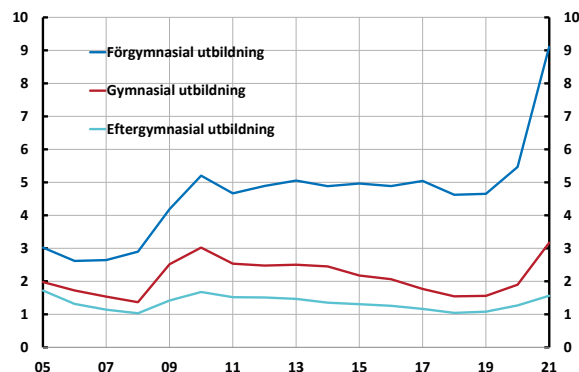

Anm. Avser arbetslöshetstid längre än sex månader. Från och med 2021 påverkas AKU av tidsseriebrott.

Källa: SCB.

Diagram 8. Långtidsarbetslöshet efter utbildningsnivå enligt AKU

Procent av arbetskraften 15–74 år

Anm. Avser arbetslöshetstid längre än sex månader. Årlig data. Från och med 2021 påverkas AKU av tidsseriebrott.

Källa: SCB.

Arbetsförmedlingens data är mer tillförlitliga för studier av mindre grupper

AKU är en urvalsundersökning med relativt stort svarsbortfall i vissa grupper och den är därför mindre tillförlitlig ju mindre grupper som studeras. Mer finfördelade data finns dessutom bara för de som varit arbetslösa längre än sex månader. Arbetsförmedlingens registerdata innehåller däremot alla inskrivna arbetslösa, vilket gör det möjligt att studera utvecklingen för fler och mindre grupper, och mer i detalj vad gäller arbetslöshetstidens längd. Inskrivna arbetslösa hos Arbetsförmedlingen är dock inte representativa för arbetslösheten i befolkningen som helhet eftersom de i genomsnitt har mer omfattande problem på arbetsmarknaden. I diagrammen nedan inkluderas långtidsarbetslösa med en arbetslöshetstid längre än sex månader för att det ska vara möjligt att jämföra med AKU. Analysen fokuserar dock i huvudsak på dem med arbetslöshetstider längre än 12 respektive 24 månader därför att forskning visar att det framför allt är de riktigt långa arbetslöshetstiderna som minskar individernas jobbchanser.¹⁸

Störst uppgång i långtidsarbetslösheten bland äldre och lågutbildade enligt Arbetsförmedlingens statistik

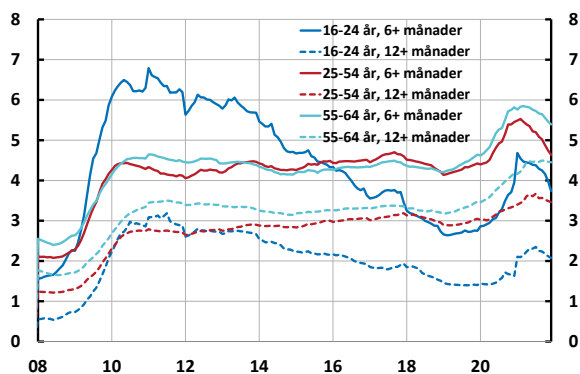
Långtidsarbetslösheten mätt med längre än tolv månaders inskrivningstid har stigit i alla åldersgrupper i Arbetsförmedlingens data, men precis som enligt AKU har uppgången framför allt skett bland personer som är äldre än 55 år (se diagram 9). Denna grupp har i genomsnitt små chanser att hitta ett arbete och drygt 60 procent av de inskrivna i denna grupp har nu varit arbetslösa i mer än ett år (se diagram 14). Under avslutningen av 2021 har dock uppgången i långtidsarbetslösheten stannat av även för

¹⁸ Eriksson och Rooth (2014) visar exempelvis att upp till sex månaders arbetslöshet inte påverkar sannolikheten att bli kallad till en anställningsintervju, medan längre arbetslöshetstid än nio månader har ett starkt negativt signalvärde för arbetsgivarna.

de äldre. Bland unga (16–24 år) ökade långtidsarbetslösheten mätt med tolv månaders inskrivningstid förhållandevis lite, och den minskade dessutom tydligt i slutet av 2021 (se diagram 9). Uppgången i långtidsarbetslösheten under pandemin var större bland män än bland kvinnor (se diagram 10). I slutet av 2021 minskade dock långtidsarbetslösheten bland män snabbt, i likhet med AKU.

Diagram 9. Långtidsarbetslöshet i olika åldersgrupper enligt Arbetsförmedlingen

Procent av registerbaserad arbetskraft

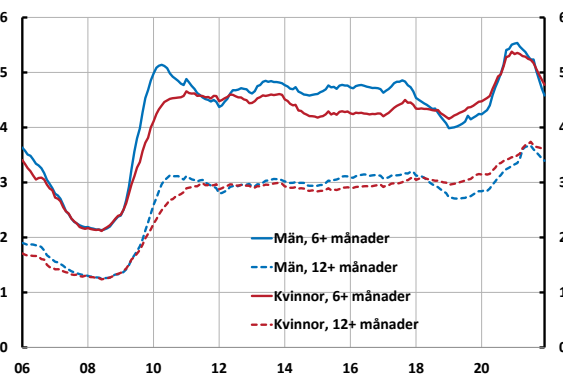

Anm. Serier är säsongrensade av Riksbanken.

Källor: Arbetsförmedlingen och Riksbanken.

Diagram 10. Långtidsarbetslöshet bland män och kvinnor enligt Arbetsförmedlingen

Procent av registerbaserad arbetskraft 16–64 år

Anm. Serier är säsongrensade av Riksbanken.

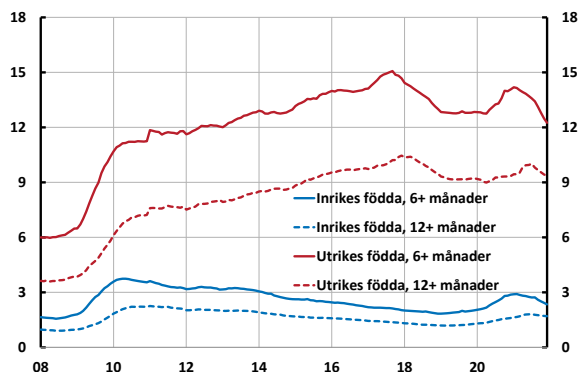
Källor: Arbetsförmedlingen och Riksbanken.

Långtidsarbetslösheten bland inskrivna inrikes födda steg efter finanskrisen, och minskade sedan långsamt fram till slutet av 2019 (se diagram 11). Bland inskrivna utrikes födda steg den i stället kontinuerligt mellan 2009 och 2017, vilket reflekterar den höga flykting- och anhöriginvandringen under perioden och Arbetsförmedlingens utökade ansvar för etableringen av dessa grupper. Den goda konjunkturen och den i genomsnitt allt längre vistelsetiden bland utrikes födda bidrog sedan till att långtidsarbetslösheten minskade från 2018 fram tills coronakrisen slog till. I förhållande till uppgången 2009 har långtidsarbetslösheten bland inskrivna utrikes födda ökat relativt lite under pandemin, och den började minska igen 2021. Långtidsarbetslösheten är dock fortfarande mer än fem gånger högre bland utrikes än bland inrikes födda. I slutet av 2021 minskade långtidsarbetslösheten både bland inrikes och utrikes födda.

Arbetsförmedlingens data visar att långtidsarbetslösheten har ökat för alla utbildningsnivåer till följd av pandemin (se diagram 12). Den är dock framför allt ett problem för de inskrivna arbetslösa som saknar gymnasial utbildning eftersom de i genomsnitt har små chanser att hitta ett arbete. För dem har långtidsarbetslösheten stigit nästan kontinuerligt sedan 2009 och var under fjärde kvartalet 2021 ungefär 12 procent. Många i denna grupp är utrikes födda. Detta kan jämföras med cirka 2 procents långtidsarbetslöshet bland de med eftergymnasial utbildning. Långtidsarbetslösheten vände ned något för alla utbildningsnivåer under avslutningen av 2021.

Diagram 11. Långtidsarbetslöshet bland inrikes och utrikes födda enligt Arbetsförmedlingen

Procent av registerbaserad arbetskraft 16–64 år

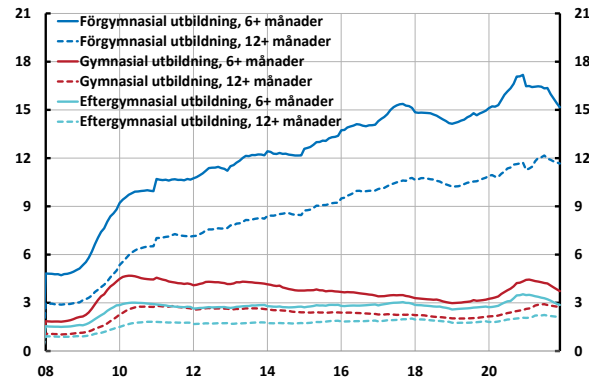

Anm. Serier är säsongrensade av Riksbanken.

Källor: Arbetsförmedlingen och Riksbanken.

Diagram 12. Långtidsarbetslöshet efter utbildningsnivå enligt Arbetsförmedlingen

Procent av registerbaserad arbetskraft 16–64 år

Anm. Serier är säsongrensade av Riksbanken.

Källor: Arbetsförmedlingen och Riksbanken.

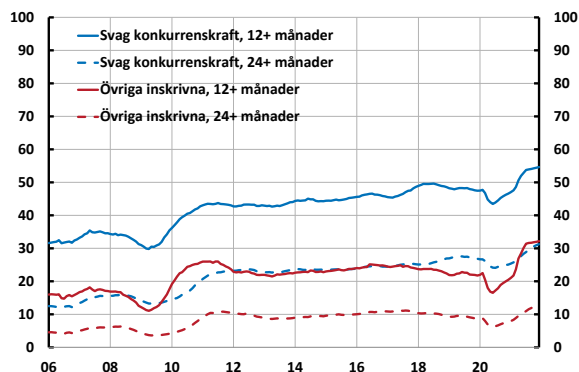
Hög andel långtidsarbetslösa bland personer med svag konkurrenskraft

Arbetsförmedlingen brukar dela in de inskrivna arbetslösa i personer med svag konkurrenskraft, som i genomsnitt har små chanser att hitta ett arbete, och övriga inskrivna. I gruppen med svag konkurrenskraft ingår, förutom äldre och lågutbildade, även utomeuropeiskt födda och arbetslösa med en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Andelen som har varit arbetslösa under lång tid har ökat tydligt i båda dessa grupper under krisen (se diagram 13).¹⁹ Uppgången är något större bland de övriga inskrivna arbetslösa, vilket återspeglar att krisen har pågått längre än tolv månader. Eftersom många tjänstebranscher har tyngts av restriktioner och låg efterfrågan, har personer som i normala tider skulle ha hittat ett arbete nu i stället varit arbetslösa under en längre tid. Mer detaljerade data om personer med svag konkurrenskraft visar att andelen som är långtidsarbetslösa har ökat mest i gruppen med funktionshinder som medför nedsatt arbetsförmåga och bland äldre, men ökningen är relativt stor även i de övriga undergrupperna (se diagram 14). Många av dessa personer hade redan innan pandemin mycket små chanser att få ett osubventionerat arbete (se diagram 16). När dessa grupper växer riskerar det att medföra att den långsiktigt hållbara arbetslösheten stiger.

¹⁹ Då data över antalet i arbetskraften för de med svag konkurrenskraft saknas, redovisas grupperna här som procent av de arbetslösa.

Diagram 13. Långtidsarbetslöshet, personer med svag konkurrenskraft och övriga inskrivna

Procent av arbetslösa i varje grupp

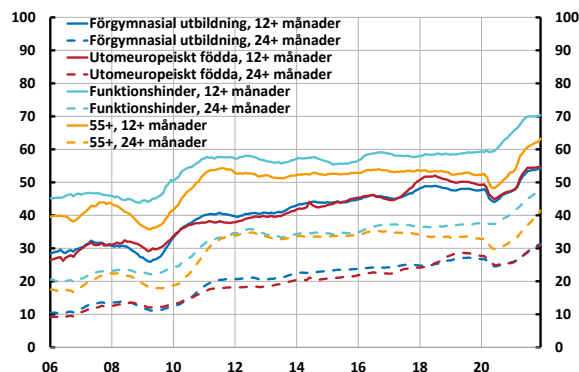

Anm. Serier är säsongrensade av Riksbanken.

Källor: Arbetsförmedlingen och Riksbanken.

Diagram 14. Långtidsarbetslöshet, personer med svag konkurrenskraft

Procent av arbetslösa i varje grupp

Anm. Serier är säsongrensade av Riksbanken.

Källor: Arbetsförmedlingen och Riksbanken.

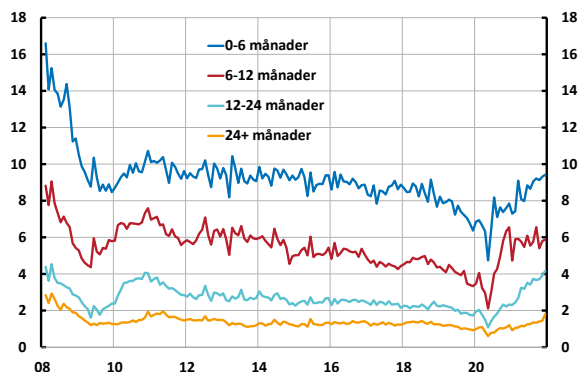
4 Ökade jobbchanser för långtidsarbetslösa

Andelen som går från arbetslöshet till ett osubventionerat arbete (jobbchansen) ökade markant under 2021 för de långtidsarbetslösa, i synnerhet för gruppen övriga inskrivna, men även för de med svag konkurrenskraft (se diagram 16).²⁰ Det pekar på att en stor del av de som blivit långtidsarbetslösa i samband med pandemin har relativt goda chanser att bli återanställda. En bidragande orsak är sannolikt att många har fått lämna jobb inom branscher där aktiviteten varit på "paus" till följd av olika restriktioner. För de som har varit arbetslösa längre än två år, det vill säga personer som var arbetslösa redan före pandemin, är dock jobbchansen alltså liten och uppgången under avslutningen av 2021 är relativt sett liten (se diagram 15).

²⁰ Även Arbetsförmedlingens statistik fick nyligen ett tidseriebrott. Sedan juli 2020 kan de inskrivna hos Arbetsförmedlingen själva avregistrera sig, i stället för att en arbetsförmedlare gör detta. Detta kan ha påverkat utvecklingen av arbetslösheten enligt Arbetsförmedlingen sedan juli 2020. I data ser effekten ut att vara större för de med kortare arbetslöshetstider än för de med längre (se diagram 15).

Diagram 15. Jobbchans efter arbetslöshetstid

Procent av inskrivna arbetslösa föregående månad

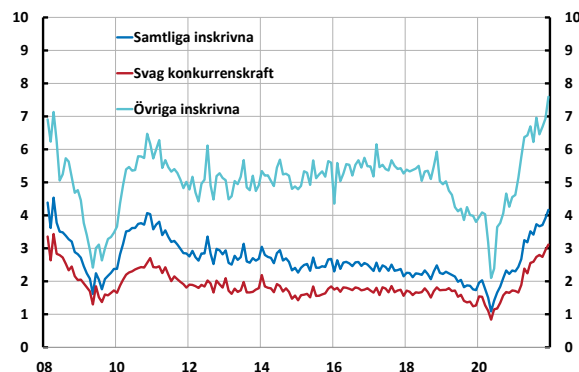

Anm. Avser arbetslösa som fått ett osubventionerat arbete. Serier är säsongrensade av Riksbanken.

Källor: Arbetsförmedlingen och Riksbanken.

Diagram 16. Jobbchans bland de som varit arbetslösa i 12–24 månader

Procent av inskrivna arbetslösa föregående månad

Anm. Avser arbetslösa som fått ett osubventionerat arbete. Serier är säsongrensade av Riksbanken.

Källor: Arbetsförmedlingen och Riksbanken.

5 Expansiv penningpolitik räcker inte för att få ner arbetslösheten till förkrisnivån

Djupa eller långvariga ekonomiska kriser kan leda till så kallade persistenseffekter, det vill säga att arbetslösheten dröjer sig kvar på en högre nivå efter krisen. Långtidsarbetslösheten brukar öka i samband med ekonomiska kriser och utvecklingen är en indikator på persistenseffektens storlek. Hur mycket långtidsarbetslösheten stiger – och hur varaktigt uppgången blir – beror bland annat på hur länge krisen varar, vilka som blivit arbetslösa och på takten i strukturomvandlingen.

Trots omfattande stödåtgärder som dämpat de ekonomiska konsekvenserna har långtidsarbetslösheten ökat tydligt även i spåren av denna kris. Uppgången har varit bred, men störst bland äldre och lågutbildade, och i viss utsträckning bland utrikes födda. Många i dessa grupper har små jobbchanser och riskerar därmed att fastna i långtidsarbetslöshet och höja den långsiktigt hållbara arbetslösheten. Äldre kan på sikt även lämna arbetsmarknaden genom att pensionera sig i förtid, vilket skulle innebära ett lägre arbetskraftsutbud och därmed även en lägre långsiktig sysselsättningsnivå.

Till skillnad från under finanskrisen då många jobb inom industrin försvann samtidigt som det tillkom många jobb inom tjänstesektorn, har omfördelningen av jobben under coronakrisen i större utsträckning skett inom tjänstesektorn där kompetenskraven är liknande för olika jobb. Till exempel har den växande e-handeln inneburit ett minskat antal jobb i fysiska butiker men fler jobb inom orderplock, lager och logistik. Dessa nya jobb kräver delvis samma kompetenser som handel i butik. Strukturomvandlingen kan därför ha mindre effekt på den långsiktiga arbetslösheten än vid tidigare kriser. Flera av de hårdast drabbade branscherna har dessutom hög personalomsättning och

relativt låga krav på utbildning och jobbspecifika kunskaper, och när restriktioner lyfts har efterfrågan på arbetskraft i dessa branscher återvänt.

I slutet av 2021 minskade andelen av arbetskraften med arbetslöshetstider längre än 12 månader tydligt enligt Arbetsförmedlingens mått medan nedgången enligt AKU var mer marginell. Jobbchanserna enligt Arbetsförmedlingens data har ökat kraftigt för de med kortare arbetslöshetstider, men även tydligt för de långtidsarbetslösa med svag konkurrenskraft som normalt har svårt att hitta ett arbete. Givet att det inte införs nya restriktioner som påtagligt dämpar den ekonomiska utvecklingen, talar utvecklingen för att få av dem som blivit av med jobbet under pandemin kommer att fastna i långtidsarbetslöshet. Detta skulle peka på små persistenseffekter. Antalet personer som har varit arbetslösa längre än två år har dock samtidigt planat ut på en förhöjd nivå. Dessa personer har mycket små chanser att få jobb. Personerna i den här gruppen var arbetslösa redan före pandemin och många av dem är nu mycket långt ifrån sysselsättning. Det tyder på att även denna kris kommer att leda till vissa persistenseffekter och därmed öka den långsiktigt hållbara arbetslöshetsnivån. En del av uppgången i arbetslösheten under pandemin bedöms därmed inte vara av rent konjunkturell karaktär. Detta innebär i sin tur att enbart expansiv penningpolitik inte kommer att vara tillräckligt för att arbetslösheten ska komma ned till samma nivåer som innan krisen. Persistenseffekterna bedöms dock vara mindre nu än efter finanskrisen.

Referenser

Eriksson, Stefan och Dan-Olof Rooth (2014), "Do Employers Use Unemployment as a Sorting Criterion When Hiring? Evidence from a Field Experiment", *American Economic Review*, vol. 104, s. 1014–1039.

SCB (2018), "Jämförande studie AKU och Af 2016 – Arbetslöshetstid i Arbetskraftsundersökningarna (AKU) och tid utan arbete på Arbetsförmedlingen (Af) 2016", pm, Statistiska centralbyrån.

SCB (2021), "Övergripande om ändringarna i AKU i samband med ramlagen", pm, Statistiska centralbyrån.

Topa, Giorgio (2011), "Labor markets and referrals", *Handbook of Social Economics*, vol. 1, s. 1193–1221.

SVERIGES RIKSBANK

Tel 08 - 787 00 00

registratorn@riksbank.se

www.riksbank.se

PRODUKTION SVERIGES RIKSBANK)